

Mirko Jankov

PJEVANA ŠTENJA U BOGOSLUŽNOJ PRAKSI ŽUPNE CRKVE SVETOGA MARTINA BISKUPA U VRANJICU*

Nekada rabljen kod „proročanstava“ Velike subote,¹ danas kod čitanja (Svetoga pisma Staroga zavjeta),² isključivo dakle na Vazmenomu bdjenju, u bogoslužju je vranjičke župne crkve zastupljen napjev – transkribiran dvaput (komparativno), prema pjevanju Damira Jurića i Andrije Jurića – ilustriran Početkom Knjige Postanka³ (notni primjeri br. 4a⁴ i 4b). Kao i u prethodnim dvama slučajevima dispozicije i analize istoga napjeva (notni primjeri br. 2a i 2b), ni ovom prilikom nije u analizi predmetnih naslova uočljiva znatnija međusobna tehničko-tvorbena distinkcija: naime, osim razlike u početnim tonovima (u prvomu slučaju to je ton f, dok je u drugomu riječ o tonu e), sav daljnji razvoj donosi varijaciju osnovnoga, lako upamtljivog napjeva. Njegova jednostavna, kvartno disponirana melodija, uokvirena dorskim tetrakordom (d - e - f - g), počiva – razumljivo, poradi količine teksta koji na Vazmenomu bdjenju valja otpjevati – silabičkomu načelu uz suzdržanu primjenu neumatskih dijelova. Od

uporabljenih melodijskih intervala moguće je izdvojiti tek interval sekunde i terce.

Kako na više mjesta navode spomenuti običajnici, „životi“ Božjih ugodnika („u tri štenja“) u Vranjicu su se nekada tijekom godine pjevali više puta: o blagdanu župnoga patrona svetoga Martina Tourskoga 11. studenoga (sl. 9), na Bezgrešno Začće BDM 8. prosinca, na dan svetoga Spiridona, 14. prosinca (sl. 12), koji se u župi svetkovao „kao zavjetni Blagdan za blagoslov maslina (...) najsvećanijim načinom, isto kao i Blagdan S. Martina glavnoga Odvjetnika“ te na blagdan svetoga Stjepana prvomučenika, 26. prosinca. Najstarije svjedočanstvo o ovoj praksi u vranjičkoj sredini, u starini vezanoj za pjevačku baštinu benediktinskih monaha,⁵ pruža nam rukopisni priručnik (s trećim štenjem)⁶ što ga je za vranjičku crkvu godine 1857. bio ispisao Grgo Bezić (1797. – 1880.) iz Grohota na otoku Šolti (sl. 10 i 11).⁷

Nemoguće je znati jesu li se u Vranjicu svi svetački „životi“ nekada izvodili na melodiju koju donosi transkripcija Štenja života blaženog Martina biskupa⁸ (not-

¹ Usp. Obredi Velike sedmice 1921, str. 204–227. Usp. i Obnovljeni obred Svete sedmice 1957., str. 137–143.

² Prema kazivanju pjevača, od ponuđenih se sedam starozavjetnih čitanja najčeće odabiru i izvode njih četiri ili pet: I., II. III. te VI. i VII. Usp. Veliki tjedan 2009., str. 158–177.

³ Usp. Misal 2012, str. 111–113.

⁴ Napjev se može poslušati preko sljedeće internet-ske poveznice: http://delmata.org/sites/default/files/tz_crkveni/Vranjic%202%203%20IZ%20KNJIGE%20IZLASKA.mp3 (pristup dana 7. svibnja 2017.).

⁵ Usp. I. Ostojčić 1963., str. 318.

⁶ Budući da je sačuvan samo sveščić s III. štenjem, izgledno je da su u prošlosti postojala još dva slična priručnika s preostalim tekstovima I. i II. štenja.

⁷ Usp. M. Jankov 2016.a, str. 50.

⁸ Tekst u nastavku isписan je prema zvukovnomu zapisu temeljem kojega je načinjena i pripadajuća notna transkripcija: „Počinje štenje života blaženog Martina biskupa. Rodio se Martin oko trista i desete godine od roditelja koji su bili pogani, a misto njego-

[notni prilog br. 4a] Početak Knjige Postanka
(Vazmeno bijenje, I. čitanje [Post 1, 1–2, 2])

Pučki crkveni napjev iz Vranjica
Pjevači: Damir Jurić (1943. – 2015.)
Prema snimci Ljube Stipčića (1996.) i transkribirao Mirko Jankov

Recitativo – larghetto

Po-če-tak Knji - ge Po-stan-ka... U po-čet-ku stvo-ri Bog ne-be - sa i zem-lja...
Zem-lja bi-ja-še pu-sta i pra-zna; ta - ma se pro-sti - ra - la nad bez - da-nom
i duh Bož-ji leb-di - o je nad vo-da-ma. I... re - će Bog: "Ne-ka bu-de sve-tlost"
I... bi sve-tlost... I vi - dje Bog da je sve-tlost do-bra;
i ra - sta - vi Bog sve-tlost od ta - me. Sve-tlost pro-ava Bog dan...
a ta - ma pro-če noć... Ta-ko bu-de ve-čer pa ja - tro - dan... pr - vi... (-)

[notni prilog br. 4b] Početak Knjige Postanka
(Vazmeno bijenje, I. čitanje [Post 1, 1–2, 2])

Pučki crkveni napjev iz Vranjica
Pjevači: Andrija Jurić (r. 1964.)
Snimio (2017.) i transkribirao Mirko Jankov

Recitativo – tempo libero

Po-če-tak Knji - ge Po-stan-ka... U po-čet-ku stvo-ri Bog ne-be - sa i zem-lja...
Zem-lja bi-ja-še pu - sta i pra - zna; ta-ma se pro-sti - ra - la nad bez - da-nom i duh
Bož-ji leb-di - o... je nad vo-da - ma... I... re - će Bog: "Ne-ka bu-de sve-tlost"
I bi sve-tlost. I vi - dje Bog da je sve-tlost do-bra; ra - sta - vi Bog sve-tlost od ta - me.
Sve-tlost pro-ava Bog dan, a ta - ma pro-če noć... Ta-ko bu-de ve-čer pa ja - sto-dan pr - vi... (-)

Notni prilog 4a i 4b

ni primjer br. 5) prema pjevanju Andrije Jurića,⁹ no s obzirom na njezinu jednostavnost ali i glazbenu praktičnost, jednako kao i u slučaju čitanja na Veliku subotu (notni primjeri br. 4a i 4b), ta mogućnost

pokazuje se plauzibilnom.¹⁰ Sama melodija – koja je u bogoslužju bila izvođena¹¹ makar jednom godišnje, o blagdanu

va rođenja se zvaše Sabarija u Panoniji. Tu je Martin u dobi od deset godina primljen među katekumene, a to znači pripremnike za krštenje. A to nisu znali njegovi roditelji. Od tada živi čisto i pobožno kao pravi učenik i sljedbenik Isusov. Kako mu je otac bio vojnik, to su i Martina zarana, u dobi od petnaest godina, primili u vojsku kao konjanika. Već tada se Martin isticao u ljubavi prema siromasima pa je to često i dilom očitovao. Jednog dana bila velika studen i Martin prije ulaza u grad zvani Amiens sritne siromaha napola gola koji je prosio milostinju. Kad ga vidi, Martin reče u sebi: 'Evo, Bog ga meni šalje!' Kako nije imao sa sobom ni novca ni hrane da mu dade, podili s njime na pola svoj vojnički plašt. Prema kazivanju Andrije Jurića, ovaj je tekst napisao pok. nadbiskup i metropolit splitsko-makarski Ante Jurić (Vranjic, 1922. – Pula, 2012.). Do originalnoga predloška ovom prilikom nije bilo moguće doći.

⁹ Napjev se može poslušati preko sljedeće internetske poveznice: http://delmata.org/sites/default/files/tz_crkveni/Vranjic%20202010%20ZIVOT%20SVETOG%20MARTINA.mp3 (pristup dana 7. svibnja 2017.).

¹⁰ Iako ni stariji vranjički pjevači nisu znali sa sigurnošću reći koja je melodija bila zastupljena u drugim slučajevima pjevanja „životā“, pretpostavljaju da se radilo o istom predlošku koji je korišten prigodom blagdana svetoga Martina. Kapelnik splitske katedrale, mo. don Šime Marović, koji je do godine 2012. u Solinu pjevao Drugo štenje prije jutarnje svečane Mise na blagdan Male Gospe, potvrdio mi je u razgovoru kako je „solinsku“ melodiju – u nekim elementima srodnu ovoj iz Vranjica, što ukazuje na možebitne im zajedničke osnove – svojedobno čuo i naučio prema izvedbi nekadašnjega solinskog župnika a kasnijega nadbiskupa splitsko-makarskoga mons. Ante Jurića. Usp. L. Katić 1976.

¹¹ Andrija Jurić o tome je kazao sljedeće: „Do vremena liturgijskih promjena, negdje sedamdesetih godina prošloga stoljeća, štenje 'životā' u Vranjicu se pjevalo na sam blagdan, prije velike Mise, nakon čega je prebačeno na vigiliju svetoga Martina, skupa s Večernjom. Od triju štenja dio se teksta pjevao, često nekoliko početnih i završnih rečenica, dok su preostali dijelovi – iz pastoralnih razloga, da izvedba ne bi trajala predugo – bili čitani. S vremenom, godine 2009., slijedom subjektivnih i objektivnih okolnosti, kao i uslijed činjenice sve slabije vjerničke posjećenosti Večernje od toga se odustalo... Uvedena je tada trodnevica koja je dobro posjećena. (...) Prije mene štenje je svojedobno pjevao pok. Ive Kljaković koji je i inače bio

[notni prilog br. 4a] Početak Knjige Postanka
(Vazmeno bdjenje, I. čitanje [Post 1, 1-2, 2])

Pučki crkveni napjev iz Vanejsa
Pjevač: Damir Jurić (1943. – 2013.)
Prema snimci Ljube Stipičića (1996.) transkribirao Mirko Jankov

Recitativo – *lghetto*

Po-če-tak Knji-ga Po-stan-ka... U po-čet-ku stvo-ri Bog ne-be - sa i zem-lju...
Zem-lja bi-ja-je pu-sta i pra-zna; ta-ma se preo-sti-ra-la nad bez-da-nom
i dah Bož-ji leb-di-o je nad vo-da-ma. ... re-če Bog: "Ne-ka bu-de svje-tlost!"
... bi svje-tlost... I vi-đe Bog da je svje-tlost do-bru;
i ra-sta-vi Bog svje-tlost od ta-me. Svje-tlost preo-rva Bog dan...
a ta-mu pre-ču noć... Ta-ko bu-de ve-čer pa-ju-tro - dan, pe-vi... (-)

Notni prilog 5

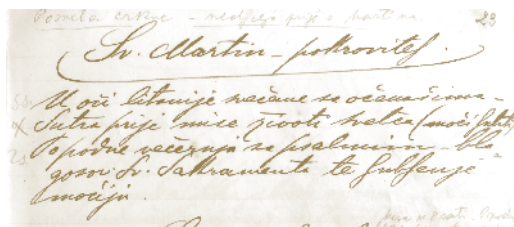
svetoga Martina, jednostavna je silabično-neumatična tvorba kvartnoga raspona u frigijskomu ozračju (trikord e - f - g s upadljivo prisutnim tonom d na kojemu se često vrši recitativno izlaganje). Melodijski uvod donosi dva uzastopna silazna terčna skoka nakon kojih se nastavlja postupno uzlazno kretanje koje, dosegovši još jednom početni ton g ili, mjestimično, f, smjera silaznim sekundnim gibanjem prema finalisu (e).

Štenje iz božićnoga Oficija predstavljeno je napjevom Iz Govora svetoga Lava Velikoga, pape¹² (notni primjer br. 6), u izvedbi Andrije Jurića.¹³ Melodija ovoga

jako zaslužan za očuvanje pučkih napjeva. On je i kao čovjek bio jedna posebna osoba, budući da je odbacio vojnu karijeru u vremenu komunizma, a zasigurno bi bio daleko dogurao, kako bi mogao slobodno ići u crkvu. Prije njega spominjali su stariji pjevači Antu Barišića – Sojicu...“ Usp. M. Jankov 2011., str. 186.

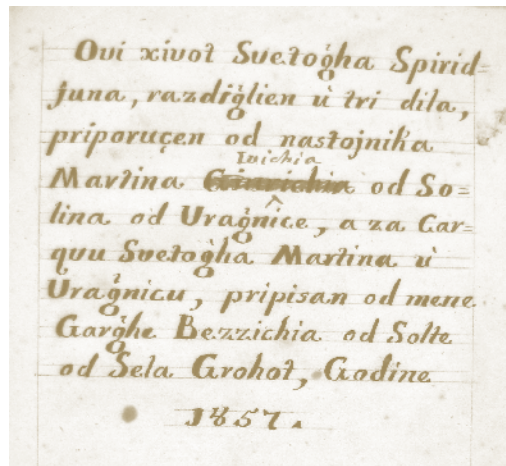
¹² Usp. Božanski časoslov 2011., str. 461, 462.

¹³ Napjev se može poslušati preko sljedeće internetske poveznice: <http://delmata.org/sites/default/files/>

Slika 9

Faksimil iz običajnika (1896.) s opisom bogoslužja na uočnicu i blagdan svetoga Martina biskupa (snimio Mirko Jankov)

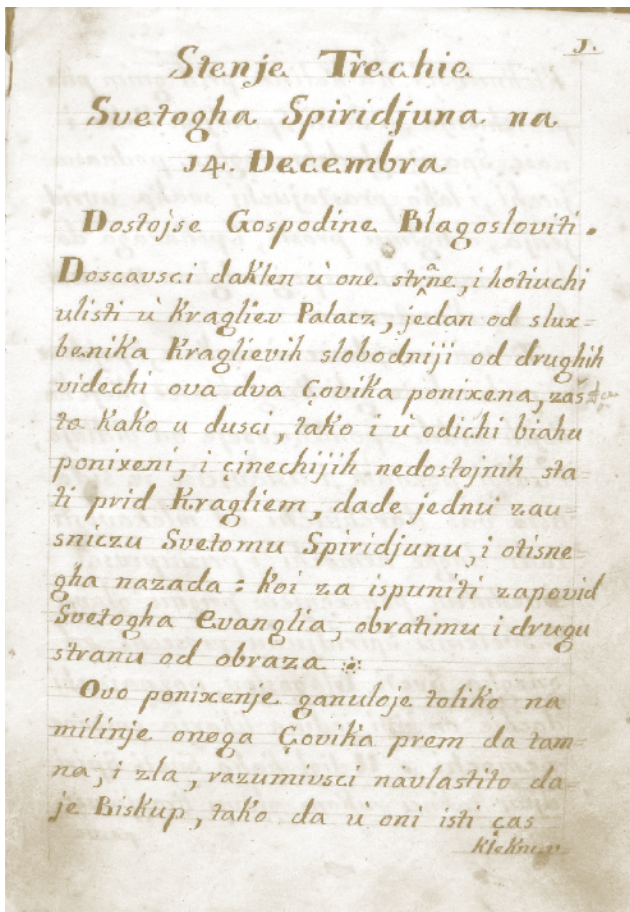
Slika 10

Naslovni natpis u knjizi Xivota Svetogha Spiridjuna s podatcima o naručitelju i prepisivaču, faksimil (snimio Mirko Jankov)

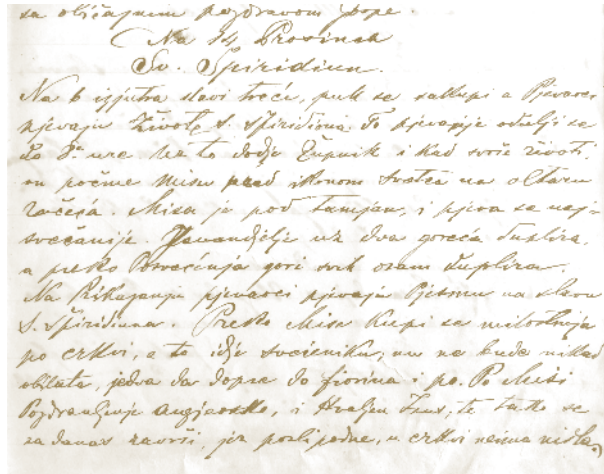
naslova – koji se pjeva samo jednom godišnje, u Badnjoj noći – predstavlja slobodnu varijantu već izloženoga napjeva Pavlove poslanice iz Mise na Cvjetnicu (notni primjer br. 3). Dok je u oba slučaja prisutno modalno ustrojstvo hipolidijskoga načina uz znatnim dijelom sličnu melodijsku osnovu, barem u uvodnomu dijelu s karakterističnim kvartnim skokom, razlika koju valja primijetiti iščitava se naime iz daljnjega tijeka zbivanja, poglavito iz kadencnih formulacija, jednako kao i činjenice da se ambitus napjeva ovom prilikom proširuje do intervala oktave (c - c¹). Štoviše, zanimljivo je uočiti da se gornji melodijski vrhunac (c¹), dosegnut (tercnim skokom) tek jednom(!) tijekom nastavka primjera više ne ponav-

[tz_crkveni/Vranjic%201%20205%20IZ%20GOVORA%20SV%20LAVA%20PAPE%20VELIKOGA.mp3](http://delmata.org/sites/default/files/tz_crkveni/Vranjic%201%20205%20IZ%20GOVORA%20SV%20LAVA%20PAPE%20VELIKOGA.mp3) (pristup dana 7. svibnja 2017.).

Slika 11
Stenje Trechie Svetogha Spiridjuna, faksimil
(snimio Mirko Jankov)

Slika 12
Opis bogoslužja na blagdan svetoga Spiridona, faksimil
običajnika iz 1896. (snimio Mirko Jankov)

lja, već melodija na odnosnim mjestima postupnim pomacima dopre do tona b, poslije kojega – sekundnim gibanjima ili tercnim skokom – nastavlja silaznim smjerom prema nekom od kadencnih tonova, g (II. stupanj modusa) ili f (finalis).

8. Napjev Iz Razlaganja svetog Agustina Biskupa o Psalmima¹⁴ (notni primjer br. 7), što ga je, snimajući 1974. pučko crkveno pjevanje po srednjoj Dalmaciji i otocima, u Vranjicu tonski zabilježio i transkribirao dr. Jerko Martinić više nije u uporabi.¹⁵ Štenje u nastavku otpjevao je pok. Toma Bulić,¹⁶ inače dugogodišnji vranjički orgu-

ljaš koji je usto bio „pjevač sigurna uha i dobra glasa“¹⁷. Analizom transkribiranoga gradiva prije svega je uočljiv neobično velik raspon undecime (c - f') ovoga silabično-melizmatičnoga napjeva. Tonovi-centri oko i između kojih se formira melodijska linija, finalis (f) i *repercussa* (c'), ukazuju na strukturu hipolidijskoga profila unutar kojega se IV. ljestvični stupanj javlja u dvostrukom vidu: kao ton h (lat. *b quadratum* [h]) ili b (lat. *b rotundum* [b]). Ton h prisutan je u slučajevima kad melodija (posredno ili neposredno) smjera uzlazno, prema dominantni modusa, dok je uporaba tona b razvidna u slučajevima silaznoga smjera, kad njezina linija stremi finalisu dotičnoga modusa.

9. Kao u dvama dosadašnjim napjevima, poslanici iz Mise na Cvjetnicu (notni primjer br. 3) te štenju iz božićnoga Ofi-

¹⁴ Usp. Obredi Velike sedmice 1921., str. 62, 63.

¹⁵ Usp. J. Martinić 1981, str. I, 13. Prilikom snimanja napjeva u Vranjicu dr. Martiniću su uz župnika don Radoslava Terzića (1917. – 2003.) na raspolaganju bili još samo mjesni orguljaš Toma Bulić (1909. – 2001.), tenor, i jedan pjevač, bariton Ive Kljaković (1915. – 1984.). Usp. J. Martinić 2011., str. 358.

¹⁶ Usp. K. Duplančić 2011., str. 13.

¹⁷ Prema kazivanju dr. Jerka Martinića.

[notni prilog br. 6] Iz Govora svetoga Lava Velikoga, pape
(Božićno bdjenje, II. čitanje)

Pački crkveni napjev iz Vranjica
Pjevač: Andro Jurić (r. 1964.)
Prema snimci Ljube Stipitića (1996.) transkribirao Mirko Janjov

Poco lento, espressivo e solenne

Iz - Go - vo - ma sve - to - ga La - va Ve - li - ko - ga, pa - pe

Pre - da - gi, ra - đaj - mo - se, jer nam se da - nas ro - di - o nai Špu -

(a) - si - nelj (-) l - nek se ni - tko ne iz - vla -

či od o - ve ra - (a) - do - mi (-) Kad - se Go - spo - din I - sus

ro - di - o, an - de - li su ve - se - lo pje - va - li. Šta - va Bo - gu na vi - si - ni

i na - vje - sti - li na se - miji mir lju - di - ma do - bee vo - (a) - lje - (-)

Notni prilog 6

cija (notni primjer br. 6), sličan je melodijski profil nekada bio upotrijebljen i prilikom pjevanja Molitve Jeremije proroka¹⁸ (notni primjer br. 8). Iako ovaj napjev više nije u uporabi, većina ga pjevača dobro poznaje, dobrim dijelom zahvaljujući upravo snimci izvedbe Mirka Mikelića (1947. – 2010.), prema kojoj je izrađena i pripadajuća transkripcija.¹⁹ I u ovom slučaju riječ je dakle o napjevu hipolidijske zvučnosti, s finalisom na tonu f i recitativom na noti a, s ambitusom male septime (c - b). Sama je melodija, ustvari ponešto proširena inačica gregorijanskoga napjeva *Incipit Lamen-*

¹⁸ Usp. Obredi Velike sedmice 1921., str. 173.

¹⁹ Napjev se može poslušati preko sljedeće internetske poveznice: http://delmata.org/sites/default/files/tz_crkveni/Vranjic%201%2013%20MOLITVA%20JEREMIJE%20PROROKA.mp3 (pristup dana 7. svibnja 2017.).

[notni prilog br. 7] Iz Razlaganja svetog Agustina Biskupa o Psalmima
(Jutrenja Velikog Čevrtka, II. Noćnica, Sterje IV. [C] Psalm 54. r. 1.]

Pački crkveni napjev iz Vranjica
Snimio (1974.) i transkribirao J. Marinić

♩ = 126

Iz Raz - la - ga - nja sve - tog A - gu - sti - na Bi - sku - pa o Psal - mi - ma.

U - si - li, Bo - že, mo - li - tvu mo - ju i se - pre - zi pro - iđu mo - ju,

po - gle - daj na me i u - si - li me.

- i - li za - to ži - vi - da se po rje - mu do - bar čov - jek vječ - ba.

Notni prilog 7

[notni prilog br. 8] Počinje Molitva Jeremije Proroka
(Jutrenja Velike Subote, I. Noćnica, Sterje III. [G] 5.]

Pački crkveni napjev iz Vranjica
Pjevač: Mirko Mikelić (1947. – 2010.)
Prema snimci Ljube Stipitića (1997.) transkribirao Mirko Janjov

Lento, lamentoso

Po - či - nje Mo - li - tva... Je - re - mi - je Pro - (a) - ro - ka -

Spo - meni se, Go - spo - de, što nas za - de - si... po - gle - daj

i vi - di sta - mo - tu na - (a) - i - tu -

Na - sled - stvo na - ie pre - šlo je tu - đin - ci - ma -

ku - de na - ie i - no - stva - (an) - ci - ma -

Po - sta - smo si - ro - te bez o - ca... ma - te - re na - le - ka - o

u - do - vi - ce... Vo - du svo - ju za - no - vac pi - je - me -

dr - va svo - ja sku - po ku - po - je - mo - (-)

Notni prilog 8

*tatio Jeremiae Prophetæ*²⁰ (Feria V in Cena Domini; Ad Matutinum in primo Nocturno), melizmatično-neumatično-silabična, a agogička kvaliteta izvedbe u *lamentoso-*

²⁰ Usp. Liber usualis 1957., str. 631.

[notni prilog br. 9] Prosti mi, Gospode
(Spomenik svih vjernih mrtvih, I. Noćnica, Štenje I. [Job 7, 16-21])

Polki crkveni napjev iz Vranjica
Pjevač: Damir Jurić (1943. – 2015.)
Prema snimci Ljube Stipilića (1996.) transkribirano Mirko Jankov

Lento, soave

Pro - sti mi, Go-spo-de-_____ jer su ri-šta da - ni mo - ji_____

Što je čo-vjek_____ da ga mno-go cije-niš?_____ i - li što pri-šta-nji_____

u-za-ji sr - ce svo - je?_____ Po - ha-đaj ga za ra - na_____

i iz-ne-na-da-ju-ka-ja - vai nje - pu?_____ Do - kle me ne-ćel po šte-dje-ti_____

i pu-sti - ti me_____ da pro-go-tam si - na svo - je?_____

Sa - grije-ši o samu_____ što ću ti či - ni - ti_____ o ču - va - nu_____

lad - ski?_____ Za - što si me po-sta-vi-o na-pro-tiv te - bi_____

te sam po-sta-o se-bi sa-mo - ma te - žak?_____ Za - što ne daj-neš grijeh moj_____

i za-što me u-klon-iš be-za-ko - nje mo - je?_____ E - vo sad ću le-ći u praš;_____

i a - ko me su-ti-na po-tra - žiš, ne - će me bi - ti_____

Notni prilog 9

maniri u cijelosti je u službi elegičnosti ove u predkoncilskim vremenima dobro poznate tužaljke.²¹

10. I primjer posljednjega obrađenog štenja, onoga iz Knjige starozavjetnoga pravednika Joba, Prosti mi, Gospode²² (notni

²¹ Tužaljka Jeremije Proroka pjevala se u predkoncilskom obredu tijekom Velikoga tjedna, na Jutrenji Velikoga četvrtka, petka i subote. Usp. Obredi Velike sedmice 1921., str. 54–176.

²² Usp. Hrvatski bogoslužbenik 1923., str. 358, 376.

primjer br. 9) u izvedbi Damira Jurića,²³ predstavlja melodiju koja se, mada već nekoliko desetljeća izvan liturgijske uporabe, poput sinonima za solističko pjevanje na predkoncilskim pokojničkim obredima osim mnogim članovima vranjičkoga muškog zbora u pamćenje usjekla i brojnim starijim vjernicima.²⁴ Već same riječi ovoga štenja, nekada jednoga u nizu pjevanih izvadaka iz Knjige o Jobu, dirljivo-iskrene, izražene u stanju ljudskoga očajanja, no s konačnom poukom „da čovjek mora ustrajati u svojoj vjeri i onda kad njegov razum nije zadovoljen“²⁵, slušatelja kao da ne mogu ostaviti ravnodušnim. Dimenzija takva, afektivno obojena teksta k tomu je, nadalje, još više potkrijepljena silabično-neumatičnim napjevom hipodorske zvučnosti. Njegov sjetan ugođaj prati blago valovita melodija opsega male sekste (H - g), sazdana nizom postupnih sekundnih pomaka uz mje-

²³ Napjev se može poslušati preko sljedeće internetske poveznice: http://delmata.org/sites/default/files/tz_crkveni/Vranjic%20o2%20o7%20STENJE%20ZA%20MRTVE.mp3 (pristup dana 7. svibnja 2017.).

²⁴ Slična je melodija – makar u pojedinim, specifičnim fragmentima – prisutna i u nekim drugim, Vranjicu bližim mjestima. Usp. M. Jankov 2016., str. 238. Ovdje još valja kazati kako nije neobična činjenica da su upravo sprovodni/pokojnički napjevi glagoljaških korijena u mnogim, najčešće prostorno bliskim mjestima (postali s vremenom) međusobno slični. Naime, uzme li se u obzir činjenica da si upravo prilikom sprovoda pjevači iz susjednih župa ponekad međusobno znaju pomoći, takvom je glazbenom interakcijom s vremenom došlo (te i dalje dolazi!) do spomenutoga „približavanja“. Najčešće je pritom riječ o nekolicini psalama i Zaharijinu kantiku *Blagoslovljen*, dok opisanoj „melodijskoj osmozi“ uglavnom odolijevaju *Pjesma za pokojnoga bratima/sestru* te možda još pokojni naslov. Mada iskusni pjevači dobro poznaju pojedine melodijske detalje (npr. „fiorete“ i kadence) iz svojega ili pak susjednoga mjesta, nije im problem prilagoditi se pjevanju na licu mjesta. Navedenu situaciju za slučajeve pjevanja pogrebā u Klisu, Solinu, Vranjicu, Mravincima i Kućinama, mogu potvrditi osobno, uz napomenu da su mi slična zapažanja često u razgovorima potvrdili i stariji članovi pučkih pjevača s kojima surađujem. Iako se navedeno *Jobovo štenje* u Vranjicu i Solinu više ne izvodi, u svim je drugim spomenutim mjestima još zastupljeno te posjeduje neke dijelove međusobno slične ili usporedive fizionomije.

²⁵ Jeruzalemska Biblija 2011., str. 630.

stimičnu uporabu terčnih i kvartnih skokova. I u ovom primjeru zamjećuje se varijabilna pojavnost tona što s donje strane – kao *subtonium* (c) ili pak njegova alteracija *subsemitonium* (cis) – prethodi finalisu (d). Dvostruka pak zastupljenost kadencnih formula, kojima se ispoljavaju dva bez sumnje uspješna melodijska rješenja, ukazuju dodatno na melički senzibilitet pjevača koji ju je nekada osmislio takvom. Osim što je prisutan dualizam u izvedbi melodijskoga kadenciranja na finalisu modusa, uočljivo je i svojevrsno postojanje drugoga, konačnoga kadencnog fokusa, note *repercusse*, tona f, kojim primjer inače i započinje.

Zaključak

Kao sredini značajne starine i tradicijskoga kontinuiteta, razumljivo je da se u Vranjicu tijekom dugoga niza godina uz-mogla između ostaloga izgraditi vrijedna i prepoznatljiva uljudbeno-duhovna baština kojoj je osnovni protagonist bio i još uvijek jest domicilni živalj. Ovim radom željelo se proučiti onaj njegov glazbeni izričaj obredne namjene, „unikum svoje vrste“ (J. Martinić), osobito pak odnjegovan i izdiferenciran posredstvom do danas neprekinuta povijesnog lanca pojedinih, darovitijih pojedinaca-solista, a korijeni kojega osim uz tkivo pučkoga vokalnog izričaja prijanjaju i uz baštinu glagoljaške provenijencije.

Uz sva konzultirana vrela koja osiguravaju svjedočanstva pouzdanošću materijalnoga dokaza, obuhvatnost obrade predmetne teme – pjevanja štenjā, poslanica/„pištula“ i drugih svetopisamskih perikopa, „životā“ svetaca, zatim proročkih, otačkih i svetačkih spisa i sl. – ipak nam najpotpunije jamči sama pjevačka praksa. Bez sumnje to je i odličan primjer onoga što pojedini dokumenti Drugoga vatikanskog sabora – govoreći o odnosu obreda i slavljenoga otajstva – s priželjkivanjem nazivaju *participatio actuosa* tj. djelatnim učešćem pojedinca, u konkretnu slučaju vjernika-laika, u zajedničkom slavljenju i shvaćanju (u širem smislu) liturgijskoga čina Univerzalne Crkve.

Mada svojim izvedbama ono kao takvo, negdje od 70-ih i 80-ih godina protekloga stoljeća, „glazbeno posreduje“ recentne, službene tekstove na standardnomu i književnomu jeziku, dimenzija pučkoga melodijskog izraza i dalje je prisutna, kako u samu njegovu unutarnjemu sloju, tonskoj fakturi, tako i u onom izvanjskom, interpretativno-agogičkom. Melodijska građa, iako dakle prilagođena fizionomiji i duhu suvremenoga hrvatskoga jezika, svojim gibanjima nerijetko upućuje na negdašnje načine akcentuacije; zastupljeni *rubato* pritom kao da na određen način negira konvenciju ustaljena tempa kakav je primjerice specifičan za komponirane skladbe na koje je suvremeni slušatelj u međuvremenu navikao. Na glagoljašku starinu navlastito upućuju i zastupljeni modusni tipovi sa zvučnim karakteristikama što odnosne silabične, neumatične i melizmatične melodije – postavljene u ambitusu od kvarte, sekste, septime i oktave sve do undecime – koloriraju prizvukom tonskoga sustava koji prethodi eri prevlasti tonalitete, dursko-molske (a posebice durske) zvučnosti koja je i u ostalim vranjičkim napjevima, navlastito troglasnim i četveroglasnim, čvrsto prisutna.

U bogatu spektru pučkih obrednih napjeva župe svetoga Martina biskupa što u svojoj vertikali posjeduju fizionomiju koja poznaje izričaj od jednoglasja i dvoglasja, preko troglasja do četveroglasja te, mjestimično, krnjega peteroglasja, optimalan pokazatelj glazbenoga idioma u kojemu se pjevač samostalno i na najpotpuniji način može izraziti upravo je ovom prilikom izložena i obrađena grupa naslova. Dok se, poradi zakonitosti sinergije što je nameću skupne izvedbe dvoglasnih, troglasnih i četveroglasnih napjeva, a kojima treba postići dojam objektivno-skladne (i uvježbane) cjeline, pjevanje štenjā pojedincu naime omogućuje da na licu mjesta u cijelosti pokaže subjektivan stil, potvrdi svoju vokalno-interpretativnu zrelost te, konačno, izvodeći pojedine napjeve godinama, sačuva naslijeđene melodijske modele i uspješno ih implementira u glazbeno pamćenje budućih pjevačkih naraštaja.

DODATAK I. Prikaz apsolutnih intonacija

[n. pr. br. 1] Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima
Recitativo = moderato

[n. pr. br. 2a] Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Titu
Moderato, solenne

[n. pr. br. 2b] Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Rimljanima
Larghetto psalmodico, maestoso

[n. pr. br. 3] Čitanje Poslanice svetoga Pavla apostola Filipljanima
Recitativo = larghetto

[n. pr. br. 4a] Početak Knjige Postanka
Recitativo = tempo libero

[n. pr. br. 4b] Početak Knjige Postanka
Recitativo = larghetto

[n. pr. br. 5] Počinje život blaženog Martina biskupa
Lento = recitativo

[n. pr. br. 6] Iz Govora svetoga Lava Velikoga, pape
Poco lento, espressivo e solenne

[n. pr. br. 7] Iz razlaganja svetog Agustina biskupa o psalmima
♩ = 126

[n. pr. br. 8] Počinje Molitva Jeremije Proroka
Lento, lamentoso

[n. pr. br. 9] Prosti mi, Gospode
Lento, patetico

DODATAK II. Incipit Lamentatio Jeremiae Prophetæ (dio)

Lectio I. Cap. I.

Incipit Lamentá-ti-o Je-remí-ae Prophé-tae.

ALEPH. Quómodo sédet só-la cí-vi-tas pléna pópu-lo : fácta est qua-si vídu-a dómina Génti-um : prínceps pro-vinci-árum fácta est sub tribú-to. BETH. Pló-rans plo-rávit in nócte, et lácrimae é-jus in ma-xíllis é-jus : non est qui conso-lé-tur é-am ex ómnibus cá-ris é-jus : ómnes

Literatura i vrela

- A. Adam 1993.
Adolf Adam, *Uvod u katoličku liturgiju*, Zadar 1993.
- J. Andreis 1974.
Josip Andreis, *Kontrafaktura*, Muzička enciklopedija, sv. 2, Zagreb 1974., 361.
- F. Barac 1908.
Fran Barac, *Liturgika*, Zagreb 1908.
- J. Bezić 1973.
Jerko Bezić, *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, Zadar 1973.
- F. Bulić 1952.
Frane Bulić, *Iz Zapamćenja*, Slovo 1, Zagreb 1952., 35–45.
- Božanski časoslov 2011.
Božanski časoslov za Božji puk (prir. Livio Marijan i Bernardin Škunca), Zagreb 2011.
- D. Despić 1986.
Dejan Despić, *Melodika*, Beograd 1986.
- Direktorij 2003.
Direktorij o pučkoj pobožnosti i liturgiji. Načela i smjernice (prev. i hrv. izd. ur. Ivan Šaško), Zagreb 2003.
- G. Doliner 1998.
Gorana Doliner (prir.), *Glagoljaško pjevanje u Novom Vinodolskom*. Spomenici glagoljaškog pjevanja (ur. Jerko Bezić), sv. 2, Zagreb 1998.
- K. Duplančić 2011.
Katarina Duplančić, *Pučko crkveno pjevanje u Vranjicu* (diplomski rad), Zagreb 2011.
- Evandelistar 1921.
Evandelistar to jest Epistole i Evanđelja preko sve godine po novom Rimskom misalu (prir. Petar Vlašić [et al.]). Dubrovnik 1921.
- S. Gjanić 1919.
Stjepan Gjanić, *Priručnik za vršenje službe Božje po propisima rimskoga obreda*, Zagreb 1919.
- I. Grubišić 2011.
Ivan Grubišić, *Svećenici u službi Župe svetoga Martina u Vranjicu od 1650. do 1911. godine*, Tusculum 4, Solin 2011, 137–157.
- Hrvatski bogoslužbenik 1923.
Hrvatski bogoslužbenik ili zbirka Večernjâ i nekih Jutrenja po novom Rimskom Brevijaru (s dodatkom raznih molitava, obreda i pjesama) (prir. Petar Vlašić), Dubrovnik 1923.
- Liber usualis 1957.
Liber usualis Missæ et Officii pro dominicis et festis cum cantu Gregoriano ex editione Vaticana adamussim excerpto a Solesmensibus Monachis diligenter ornato, Paris – Tornacum – Roma – Novum Eboracum 1957.
- M. Ivanišević 2009.
Milan Ivanišević, *Izvori za prva desetljeća novoga Vranjica i Solina*, Tusculum 2, Solin 2009., 85–110.
- M. Jankov 2011.
Mirko Jankov, *Večernje koje se pjevaju u Vranjicu*, Tusculum 4, Solin 2011., 175–198.
- M. Jankov 2016.a
Mirko Jankov, *O jeziče, spivaj virno! Pučko crkveno pjevanje u Klisu*, Klis 2016.
- M. Jankov 2016.b
Mirko Jankov, *Iz pučkoga crkvenog repertoara pjevača župe sv. Martina biskupa u Vranjicu*, Tusculum 9, Solin 2016., 191–221.
- K. Jeppesen 1951.
Knud Jeppesen, *Counterpoint: The Polyphonic Vocal Style of the Sixteenth Century*, New York 1951.
- Jeruzalemska Biblija 2011.
Jeruzalemska Biblija. Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz „La Bible de Jérusalem“ (ur. Adalbert Rebić, Jerko Fućak i Bonaventura Duda). 7. izdanje. Zagreb 2011.
- L. Katić 1976.
Lovre Katić, *Davni glasovi iz solinskih ruševina* (prir. Ante Jurić), Split 1976.
- D. Kečkemet – I. Javorčić 1984.
Duško Kečkemet – Ivo Javorčić, *Vranjic kroz vjekove*, Split 1984.
- D. Kniewald 1937.
Dragutin Kniewald, *Liturgika*, Zagreb 1937.
- S. Kovačić 1985.
Slavko Kovačić, *Don Frane Bulić i glagoljica*, Crkva u svijetu 20/2, Split 1985., 169–181.
- S. Kovačić 1993.
Slavko Kovačić, *Glagoljsko bogoslužje i glagoljaši na području srednje Dalmacije od XVI. do XX. stoljeća*, Zbornik Kačić 25, Split 1993., 449–459.
- Liturgia e partecipazione 2014.
Liturgia e partecipazione. Forme del coinvolgimento rituale (ur. Luigi Girardi), Padova 2014.

- J. Martinić 1981.
Jerko Martinić, *Glagolitische Gesänge Mitteldalmatiens* (Transkripcije napjeva), Regensburg 1981.
- J. Martinić 2011.
Jerko Martinić, *Pučki napjevi misa iz srednje Dalmacije u kontekstu glagoljaške tradicije*, Zagreb 2011.
- J. Martinić 2014.a
Jerko Martinić, *Glagoljaško-tradicijsko pjevanje: Jutarnja i večernja (zazivi – psalmi – himni – kantici) na području Srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar)*, transkripcije napjeva, Zagreb 2014.
- J. Martinić 2014.b
Jerko Martinić, *Glagoljaško-tradicijsko pjevanje: Jutarnja i večernja (zazivi – psalmi – himni – kantici) na području Srednje Dalmacije (šire područje Splita, otoci Brač i Hvar)*, analitički osvrt na transkripcije, Zagreb 2014.
- M. Martinjak 1997.
Miroslav Martinjak, *Gregorijansko pjevanje: Baština i vrelo rimske liturgije*. Zagreb 1997.
- A. Tillman Merritt 1949.
Arthur Tillman Merritt, *Sixteenth Century Polyphony – A Basic For The Study Of Counterpoint*, Cambridge 1949.
- Misal 2012.
Nedjeljni i blagdanski misal za narod (Godina ABC), 6. izd., Zagreb 2012.
- Molitve i obredi 1896.
Molitve i obredi Svečanosti – Blagdanâ u selu Vranjicu (rukopis; prir. don Frano Ivanišević), Vranjic 1896.
- Običajnik 1948.
Običajnik Župe Vranjic (rukopis; prir. don Radovan Jerković), Vranjic 1948.
- Obnovljeni obred Svete sedmice 1957.
Obnovljeni obred Svete sedmice (prir. Petar Vlašić [et al.]), Dubrovnik 1957.
- Obredi Velike sedmice 1921.
Obredi Velike sedmice po novom Misalu i Brevijaru (prir. Petar Vlašić), Dubrovnik 1921.
- I. Ostojić 1963.
Ivan Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima*, sv. I., Opći povijesno-kulturni osvrt, Split 1963.
- D. Peček 1939.
Dragutin Peček, *Liturgika ili nauka o bogostovnim obredima Katoličke crkve*, 7. neprom. izd., Zagreb 1939.
- M. Steiner 1988.
Marijan Steiner, *Crkveni dokumenti o liturgijskoj glazbi*, Crkvena glazba: Priručnik za bogoslovna učilišta (ur. Anđelko Milanović), Zagreb 1988., 95–134.
- S. Stepanov 1983.
Stjepan Stepanov, *Spomenici glagoljaškog pjevanja. Glagoljaško pjevanje u Poljicima kod Splita*, 1, Zagreb 1983.
- J. Šetka 1976.
Jeronim Šetka, *Hrvatska kršćanska terminologija*, 2. izm. i upotp. izd., Split 1976.
- I. Špralja 1999.
Izak Špralja, *Glagoljaška psalmodija*, Glazba, folklor i kultura. Svečani zbornik za Jerka Bezića (ur. Naila Ceribašić i Grozdana Marošević), Zagreb 1999., 177–189.
- S. Topić 1988.
Slavko Topić, *Pučki oblici u crkvenom pjevanju*, Crkvena glazba – priručnik za bogoslovna učilišta, Zagreb 1988., 37–66.
- Veliki tjedan 2009.
Veliki tjedan, 2. dor. i dop. pastor. izd., Zagreb 2009.
- C. Yriarte 1999.
Charles Yriarte, *Istra i Dalmacija – putopis*, Zagreb 1999.

